

יהושפט ובית אחאב - שאלת אחדות ישראל מול שאלת ההתחברות לרשע / מקורות - יעקב מדן

1. מסכתות קטנות מסכת אבות דרבי נתן נוסחא א פרק ט ד"ה ואל תתחבר

ואל תתחבר לרשע מלמד שלא יתחבר אדם עם אדם דע ולא עם אדם רשע שכן מצינו ביהושפט שנתחבר עם אחאב ועלה עמו רמות גלעד [ויצא עליו קצף מאת ה' שנאמר הלרשע לעזור ולשונאי ה' תאהב ובזאת עליך קצף מלפני ה'] שוב נתחבר לאחזיה ויעשו אניות בעציון גבר] ופרץ ה' את מעשיו שנאמר בהתחברך עם אחזיה פרץ ה' את מעשיך וישברו אניות (רה"י ב' כ' ל"ז).

2. מכילתא דרבי ישמעאל יתרו - מס' דעמלק יתרו פרשה א ד"ה וישמע יתרו

וכן אתה מוצא ביונדב, שמתחלה היו קוראין אותו יהונדב, וכשבא לאותו מעשה, פחתו לו אות אחת ונקרא יונדב, שנאמר בהתחברך לרשע פרץ ה' מעשיך. מכאן אמרו חכמים, אל יתחבר אדם לרשע אפילו לקרבו לתורה.

3. תלמוד בבלי מסכת שבת דף ד עמוד א

בעי רב ביבי בר אביי: הדביק פת בתנור התירו לו לרדותה קודם שיבוא לידי חיוב חטאת, או לא התירו? ... אמר רב שילא: לעולם בשוגג, ולמאן התירו - לאחרים. מתקיף לה רב ששת: וכי אומרים לו לאדם חטא כדי שיזכה חבירך?

4. תלמוד בבלי מסכת עירובין דף לב עמוד ב

רבי סבר: אותו חבר אוכל ואינו צריך לעשר, דודאי עישורי מעשר ההוא חבר קמא עילויה. ורבן שמעון בן גמליאל אמר: לא יאכל עד שיעשר, לפי שלא נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף. ואמר ליה רבי: מוטב שיחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף, ואל יאכילו עמי הארץ טבלים. במאי קמיפלגי? - רבי סבר: ניהא ליה לחבר דלעביד הוא איסורא קלילא, ולא ליעבד עם הארץ איסורא רבה. ורבן שמעון בן גמליאל סבר: ניהא ליה לחבר דליעבד עם הארץ איסורא רבה, ואיהו אפילו איסורא קלילא לא ליעבד.

5. איגרות הרא"ה ב' איגרת תקנ"ה, עמ' קפ"ו

ומה שכתב מר לתמוה עלי, במה שאני מקרב את הכול, גם את פושעי ישראל כדי להחזירם בתשובה, וכתבתי לו ברמז כוונתי, שכל מי שהוא מוכשר לעסוק בפנימיות רזי התורה הוא מתמלא יותר מאור חסד של תורת חסד ועליו החובה לעסוק בתיקון נפולים ובקירוב רחוקים, (שבליטון חכמי הסוד נקרא זה גם כן בכלל ליקוט ניצוצות הקדושה מתוך הקליפות), ומצא בזה סתירה לברכת המינים שאנו מתפללים לעוקרם ולשברם - ישים נא כ"ג לבו לדברי, ואבאר לו לא בלשון לש סתרי תורה, שחושב מר כבר להיות יודע שאינו יודע בהם, אלא בדברים פשוטים. באמת אלו ואלו דא"ח.

ידע הדר"ג ששני דברים עיקריים ישנם, שהם יחד בונים קדושת ישראל וההתקשרות הא - לזהית עמהם. האחד הוא סגולה, כלומר, טבע הקדושה שבנשמת ישראל מירושת אבות, כאמור לא בעדקתך וכו', רק באבותיך חשק ה' לאהבה אותם ויבחר בזרעם אחריהם'. זוהייתם לי סגולה מכל העמים'. והסגולה היא כוח קדוש פנימי מונח בטבע הנפש ברצון ה' כמו טבע כל דבר מהמציאות, שאי אפשר להשתנות כלל. 'כי הוא אמר ויהי', ויעמידם לעד לעולם'. והשני הוא עניין בחירה, זה תלוי במעשה הטוב ובתלמוד תורה. החלק של הסגולה הוא הרבה באין ערוך כלל יותר גדול מהחלק התלוי בבחירה. אלא שברית כרותה היא, שהסגולה הפנימית לא תתגלה בזמן הזה כי אם לפי אותה המידה שהבחירה מסייעת את גילוייה. על כן הכול תלוי לפי רוב מעשה וקדושת האמונה ותלמוד תורה.

6. תלמוד בבלי מסכת מגילה דף כח עמוד א

שאל רבי את רבי יהושע בן קרחה: במה הארכת ימים? אמר לו: קצת בחיי? אמר לו: רבי, תורה היא וללמוד אני עריך. אמר לו: מימי לא נסתכלתי בדמות אדם רשע. דאמר רבי יוחנן: אסור לאדם להסתכל בצלם דמות אדם רשע, שנאמר לולא פני יהושפט מלך יהודה אני נשא אם אביט אליך ואם אראך,

7. אורות הקודש, מוסר הקודש, שער החסידות י"ט (כרך ג' עמ' של"ג)

כשמתחברים עם נפשות פחותות של פורצים ורשעים, נפגמים. אבל אם יש בהם איזה דבר טוב, ומתכוונים בהתחברות רק אל הצד הטוב, אז אם כוחו יפה, הרי זה מתעלה. ואפילו ההסתכלות בפני אדם רשע שאסורה, אם יש בו צדדים של טוב, ומתכוון בהסתכלות רק לקלוט את הטוב, נראה שיש בזה דרך של מצווה. ואפילו כשיש איזו חיבור לרשע לאיזה צדיק בדרך אהבה, כבר מסולק ממנו איסור ההסתכלות, מפני שעל ידי חיבורו אל הצדיק נחשב כאילו יש בו כבר חלק טוב. ואמר אלישע ליהורם בן אחאב, לולא פני יהושפט מלך יהודה אני נושא אם אביט אליך ואם אראך. משמע, הא על ידי נשיאת פנים של יהושפט מלך יהודה שנלווה עמו הביט גם אליו וראהו, ולא חשש לאיסור ההסתכלות בפני רשע, דמהאי קרא ילפינן ליה.

8. רד"ק מלכים ב פרק ג

ויקה את בנו הבכור - פי' אדוני אבי ז"ל כי בן מלך אדום הראוי למלוך תחתיו היה ברשות מלך מואב ומפני זה בא עם שני המלכים כי חשב להוציא בעזרתם בנו מתחת יד מלך מואב וכשחשב מלך מואב להבקיע אל מלך אדום ולא יכול לקח בקצפו את בן מלך אדום והעלהו על החומה ושרפו לעיני אביו זהו ויעלהו עולה ששרפו כמו ששורפין העולה:

ויהי קצף גדול על ישראל - ממלך אדום כי חשב כי בעזרתם יוציא בנו מתחת יד מלך מואב וזהו שאמר הכתוב על שרפו את עצמות מלך אדום לשיד ורבי אחי ר' משה ז"ל פי' כי כאשר חשב להבקיע מלך מואב אל מלך אדום אז לקח בנו באותה המלחמה חטפו מהם והעלהו על החומה ושרפו לעיני אביו ויהי קצף גדול על ישראל ממלך אדום שלא עזרהו להצילו מידם, ובדרש ויעלהו עולה שאל מלך מואב מפני מה אומה זו ראויה לנטים האלה אמרו לו אברהם אביהם העלה את בנו עולה אמר להם אף אני אעשה כן והעלה את בנו עולה וחלקו בדבר זה מהם אמרו לשם שמים העלה אותו וזה שאמר ויהי קצף גדול על ישראל שנתקצף הקדוש ברוך הוא עליהם כי מלך מואב לא חמל על בנו כשחשב לעשות בו רצון האל וישראל היו מקציפים אותו בכל יום והוא חשב לעשות רצון האל ואינו כמו שאמרו אשר לא צויתי זה יפתח שהעלה את בתו ולא עלתה על לבי זה מישע מלך מואב שהעלה את בנו מהם אמרו כי לע"ג העלה ומפני זה חסר וי"ו החמה כי ה"י עובד לחמה והעלה את בנו לחמה ומה שאמר ויהי קצף גדול שנזכרו עונותיהן של ישראל באותה שעה שגם הם היו שורפים את בניהם לע"ג ולאשרה ואמר הכתוב וכמשפטי הגוים לא עשיתם ואמרו רז"ל כמתוקנים שבהם לא עשיתם כמקולקלים שבהם עשיתם:

ויטבו לארץ - כל אחד מהמלכים שב לארצו, וכדרש באותה שעה ירדו ישראל למדרגה התחתונה:

א. אַנְדְּ מִשֶׁע בֶּן קִמְשׁ מֶלֶךְ מוֹאָב הָיָה	יט. יַחַד, וַיֵּשֶׁב בָּהֶן, בְּהִלְתַּחְמָהּ בִּי, וַיִּגְדַּשׁ קִמְשׁ מִפְּנֵי יְיָ
ב. יִבְנִי. אָבִי מֶלֶךְ עַל מִאָב שְׁלֹשׁ שָׁנִים	כ. אָקַח מִמֶּאֱב מֵאֲתָנִי, אִשׁ, כָּל רִשָּׁה, וְאֵשָׂא בְּיַחַד וְאֶתְּוֶה
ג. הִי אַחֲרֵי אָבִי. וְאַעֲשֶׂה הַבְּמָה זֹאת לְקִמְשׁ בְּקִרְחָהּ	כא. לְסַפְּחִי עַל דִּיבְנֵי. אַנְדְּ בְּנֵי קִרְחָהּ, חֲמַת הַיְצֵרִים, חֲמַת
ד. יִשֶׁע. בִּי הַשְּׂעִי מִפֶּל הַמִּלְכִּי. וְכִי הָרַצְנִי בְּכָל שְׁנָאֵי עָמָר	כב. הַעֲסֵל. וְאַנְדְּ בְּנֵי שְׁעָרֵיהֶּ, וְאַנְדְּ בְּנֵי מַגְדְּלֹתָהּ, וְאֶת
ה. י מֶלֶךְ [עַל]. וְיִשְׂרָאֵל וַיִּעֲנִי) אֵת מִאָב יִמֵּן רַבֵּן. בִּי יִאֲנֵף קִמְשׁ בְּאֶרֶץ	כג. נָד בְּנֵי בֵּת מֶלֶךְ, וְאַנְדְּ עֲשִׂיתִי כְּלֵאֲנִי) הָאֲשִׁוּ [לְמִן] דְּקָרָ [ב]
ו. צֹה, וַיִּתְּלַמַּה בְּנֵיהֶּ) וַיֵּאמֶר גַּם הָאֵל וְאַעֲבֹ אֵת מִאָב - בְּיַמֵּי אָמָר [וְ] וְ	כד. הַקָּרִי, וְכִי אֵן בְּקִרְבֵּי הַקָּרִי) בְּקִרְחָהּ, וַיֵּאמֶר לְכָל הָעָם: עֲשׂוּ לִי
ז. וְאֵרָא בָּהֶּ) וּבְקִבְחָהּ, וַיִּשְׂרָאֵל אָבָד אָבָד עֲלֵם. - וַיִּרְשַׁע עָמָרִי אֵת [אֶרֶץ]	כה. כִּס אִשׁ בֵּר בְּבִיחֹו, וְאַנְדְּ בְּרִיתִי הַמְּכַרְתִּים) בְּאֶסְרֵי
ח. עַתְּ מִתְּקָבָא, וַיֵּשֶׁב בָּהֶּ יִמֵּי בְּנֵיהֶּ, אֶרֶץ עֵינֵי שֶׁת, וַיִּשֶׁר	כו. [וְ] יִשְׂרָאֵל. - אַנְדְּ בְּנֵי צִרְעָר וְאַנְדְּ עֲשִׂיתִי הַמְּסַלֵּת בְּאֶרֶץ
ט. בְּהֶ קִמְשׁ בְּיַמֵּי, וְאָבֵן אֵת בְּעַל מַעֲוֹן, וְאַעֲשֶׂה בָּהֶּ הָאֲשִׁוּ [וְ] וְאָבֵן	כז. אַנְדְּ בְּנֵי בֵּת בְּמַת, בִּי הָרַס הָאֵל. אַנְדְּ בְּנֵי בְּצִרֵי, בִּי עֵינֵי
י. אֵת קִרְיָתָהּ. - וְאִשׁ גֵּד יֵשֵׁב בְּאֶרֶץ עֲטֹרַת מַעֲלָם, וַיִּבֶן לָהּ מֶלֶךְ יְיָ	כח. [הַיָּה בְּרִ] שִׁי) וַיִּבֶן מִמֶּשֶׁן, בִּי כָּל דִּיבְנֵי מִשְׁעָמִי, וְאַנְדְּ מִלֵּא
יא. שְׂרָאֵל אֵת עֲטֹרַת, וְאֶלְתַּחְמִים) בְּקָר [אֶתְוֶה], וְאֶהְרַג אֵת כָּל הָעָם [מִ]	כט. הִי הַמִּלְאֲחִים) בְּקָרֹו, אֲשֶׁר יִסְפְּתִי עַל הָאֶרֶץ, וְאַנְדְּ בְּנֵיהֶּ
יב. הַקָּרִי, רִיתִי) לְקִמְשׁ וְלִמֶּאֱב, וְאַשְׁבֵּי מִשְׁם אֵת אֶרֶץ דְּוִדִּיהִי) וְאֶת [מִ]	ל. י אֵת מִתְּקָבָא דְּבִלְתֵּן וּבֵת בְּעַל מַעֲוֹן, וְאַשְׁאֲרִי) שְׁם אֵת נָקָד
יג. חָבָה לְפָנֵי קִמְשׁ בְּקִרְיֹוֹת, וְאַשְׁבֵּי בָּהֶּ אֵת אִשׁ שְׁרָוִי) וְאֵת אִשׁ	לא. צֹאן הָאֶרֶץ: - וְחֹלְבֵן יֵשֵׁב בָּהֶּ בֵּת [וְ] אִשׁ [וְ]
יד. מִתְּרַתִּי) וַיֵּאמֶר לִי קִמְשׁ: לֵךְ אֲחוּז גְּבַהַ עַל יִשְׂרָאֵל וְאֶת	לב. וַיִּמְרֹו) לִי קִמְשׁ: רַד הִלְתַּחְמִם בְּחֹלְבֵן, וְאַרְדֵּי
טו. הִלְבֵּן בְּלֵלִיהִי) וְאַלְתַּחְמִם בָּהֶּ מִבְּקִלְעַ שְׁחִתְרַת עַד הַתְּקָרִים וְאֶת	לג. [וְ]שְׁבֵּהּ קִמְשׁ בְּיַמֵּי...
טז. זֶה וְאֶהְרַג כָּלָה שְׁבַעַת אֶלְפֹן גְּבוּרֵן [וְ] וּגְבוּרַת [וְ] וְגָר	
יז. ת וְהַקְּמוֹתִי) בִּי לְעִשְׂתָר קִמְשׁ הַתְּרַמְתָּהּ, וְאַקַּח מִשְׁם [אֵת] בְּ] -	
יח. לִי יְהוֹה וְאַסְחַב הַיָּם) לְפָנֵי קִמְשׁ. - וְיִמְלֹךְ יִשְׂרָאֵל בְּנֵיהֶּ אֵת	

מכללת יעקב הרצוג
ימי עיון בתנ"ך
קיץ תשס"ז